

Zápisník, Praha

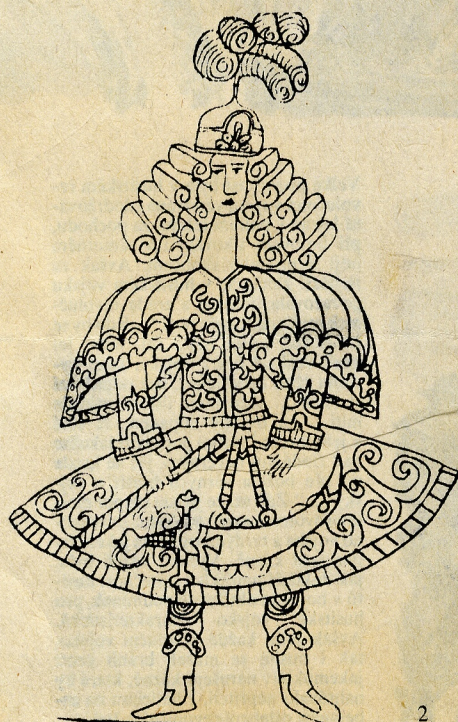
12. III. 1976



Defilé divadelního světa, který si dal letos v Praze schůzku, už skončilo. Z tvůrčího úsilí 600 výtvarníků a architektů alespoň několik ukázek: 1 – Leventalova inscenace k Prokofjevovu Hráči, 2 – návrh kostýmu podle Z. Seydla, 3 – Pucciniho Manon Lescaut v Kielu, 4 – Alberti: Výstřednost, Velká Británie, 5 – scéna J. Svobody k Wagnerovu Tannhauserovi, 6 – cikánské divadlo Romén v Moskvě, 7 – Vychodilova scéna pro Janáčkovu Věc Makropulos, 8 – Dummies, Holandsko, plakát, 9 – projekt jednoho z víceúčelových sálů

VĚČNÉ KOUZLO DIVADLA

Pražské quadriennale a dvouleté výročí
Velkého státního divadla v Moskvě

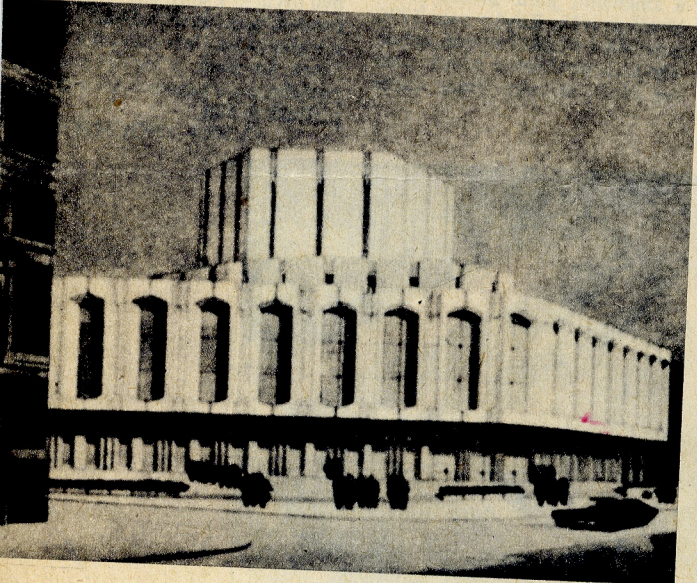


Tři nešťastné Draculovy tety vycházejí na svou noční pouť právě v takových šatech: trošku už zeshedlý, trochu zpráchnivělých a téměř neskutečných. Jen při pohledu zblízka se ukáže, že tento divadelní kostým je nová tylová róba pomalovaná, tlumenými barvami do měkkých odstínů uvadlého listí a měsíčních přeludů. Kus dál vytváří plakát jedinečného představení nápadnou podlahovou mozaikou, a ty se otáčíš po někom, kdo schválí, že se to smí, že je možné na to umělecké dílo šlápnout. Ale to už jsi chycen, omámen a zmaten uprostřed dekorací, scén, kostýmů, modelů, náčrtů, kreseb i fotografií.

Bruselský pavilón Parku kultury a oddechu Julia Fučíka v Praze je nabit nápady jak elektrinou. Kouzlo preludu se tu mísí s fantazií skutečnosti, střízlivě vypočítaný efekt s citlivým členěním prostoru. To je Pražské quadriennale, kulturní událost roku, dostaveníčko všeho a každého, kdo má v divadelním světě co říci. Na 600 divadelních výtvarníků, architektů a návrhářů z 28 zemí světa přineslo na tuto mezinárodní soutěžní přehlídku své nejlepší nápady a mnozí přišli i osobně.

Moderní divadlo, kterému se také někdy říká divadlo experimentální, hledá opět co nejužší spojení mezi jevištěm a divákem. V tom je jeho univerzalita. Vznikají tak scény, které je možno obměňovat, rozvinula se různá nevidaná technická zařízení, vznikl nový obor – scénografie a divadelní architektura. V tom je jeho různorodost.

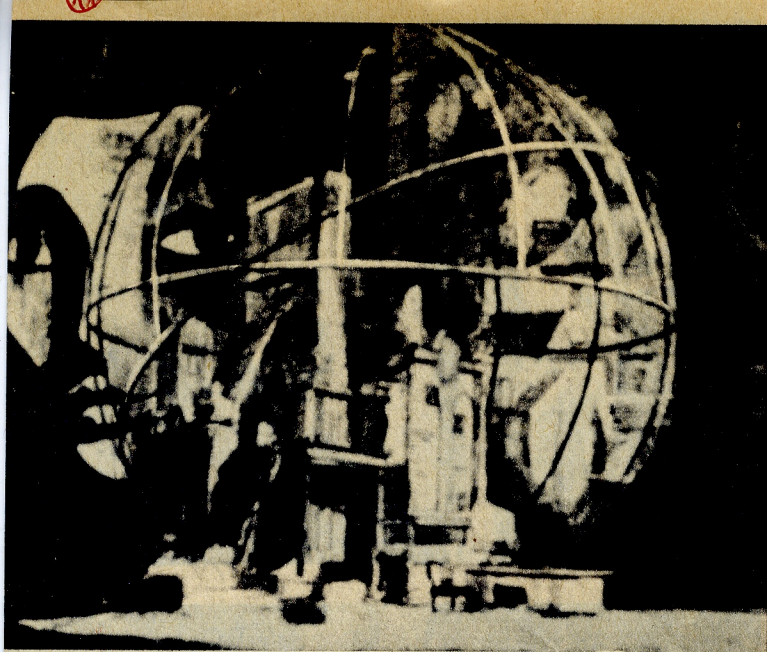
„Vžila se nová koncepce scény jako divadla otevřeného k divákovi.“ píše sovětská scénografka E. Rakitinová. „Divadelní svět defiluje před zraky diváka, který



se, možno říci, začíná podílet na představení. Ukolem scénografa je dát základ akci, provokovat ji a organizovat.“

Proto si tu v souladu i kontrastu může podat ruku zelenooká pohádková příšera se střízlivou vizí člověka budoucnosti, proto se střídají hlediště otáčivá a pojízdná, jeviště, jež s hledištěm splývají či naopak jsou situována hluboko pod první řadou sedadel, proto tu najdeme kouzlo divadelních sálů zadaptovaných ze starých továrních hal či opuštěných nádraží i projekty sálů víceúčelových, architekturu ryze moderní i architekturu odpovídající stylu a rázu divadla, jako je Taganka nebo divadlo Romen v Moskvě, proto tu najdeme řešení pro obrovské prostory scén kamenných divadel i variabilní prostory scén malých. Proto, abychom mohli srovnávat, zvažovat i hodnotit.

ERPIENIK 12. III. 46



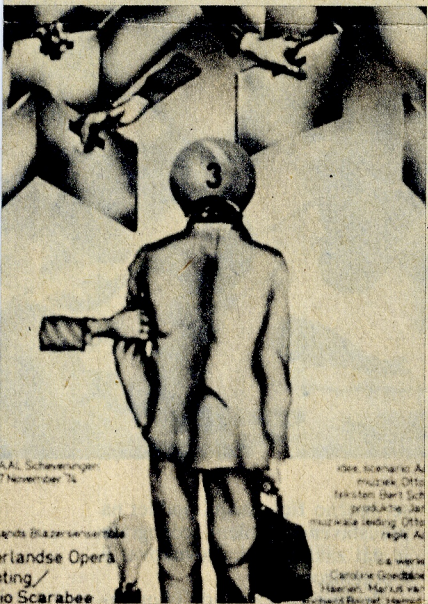
7

ZLATOU TRIGU udělila mezinárodní porota scénografické expozici Sovětského svazu za nejlepší uspořádání, obsahovou náplň, uměleckou hodnotu exponátů a architektonický dojem.

Československo jako země pořádající se mezinárodní soutěžní přehlídky neúčastnilo. Bylo zastoupeno jen informativně scénickými návrhy národních umělců prof. J. Svobody a I. Vychodila.

Je příznačné, že si sovětská tvůrčí odnesli Zlatou trigu právě v roce, kdy celý Sovětský svaz oslavuje dvousté výročí Velkého státního divadla v Moskvě.

Dvě stě let není v historii, ba ani v historii divadla, příliš dlouhá doba, ale měřeno životem člověka a změnami, jimiž prošel, je to téměř pravěk. Když v roce 1776 postavili v Moskvě operní scénu, obouvali pradědové našich otců své dětské střevice. Praxe vládla



8

z Vídně Marie Terezie a na ruském trůnu seděla Kateřina II zvaná Veliká. Dvě stě let Velkého divadla k dnešku je most klenouc se od vynálezu parního stroje ke kosmické lodi, od selských vzpouk vítězné socialistické revoluci, od prvního profesionálního herce k Bondarčukovi či Lawrence Olivierovi, od neznámého muže, který postavil na scénu první židli, ke Zlaté trize.

Velké divadlo v Moskvě vyrážovaly zpočátku bohaté šlechtické rodiny, když ale vyhořelo, přenechaly starost o ně státu. Dnešní podobu mu dal známý architekt C. A. Cavossa v roce 1857. Svému názvu nezůstává nic dlužno. Je skutečně veliké. Bolšoj téatr. Vejde se do něj 4000 diváků a zvláštní konstrukce divadla umožňuje, aby každý z těchto čtyř tisíc nejen výborně viděl, ale i slyšel. Kolik zástupců jednotlivých generací za tu dobu těmito zdmi prošlo, to už asi nespočítá nikdo.

Shakespeare kdysi řekl, že neexistuje kolektivnější druh umění, než je divadlo. Spisovatel může psát ve starém mlýně jako Daudet, malíř může tvořit všemi zapomenut a hudebník může udivovat svět hluchý a opuštěný jako Beethoven, ale herec nemůže být sám. Potřebuje režiséra, výtvarníka, choreografa. Potřebuje jeviště, praktikáblý i horizont. A to je to, co spojuje dvě stě let Velkého divadla s dneškem, to je to, co spojuje Zlatou trigu s divadlem včerejška. Dnešní experimentátoři stejně jako včerejší tvůrčí vědí, že divadlo má v životě lidí nesmírný význam. Kdyby všechno, co um světových tvůrců na Pražském quadriennale nashromáždil, najednou ožilo a dalo se do pohybu, zemřeli bychom, k smrti okouzlení, jako onen nešťastník na palouku v reji víl, ale byli bychom k smrti unaveni, kdybychom věčné kouzlo divadla museli postrádat. Neboť divadlo, říká Mario Serenelli, je víc než pouhá potřeba. Je to nutnost. A v tom se podobá chlebu.

VĚRA TROCHTOVÁ

9

